

สรุปการประชุมวิชาการ

The 1st Engagement Thailand Annual Conference

“University Engagement and Social Enterprise: Experiences from
the UK and Thailand”

ระหว่างวันที่ 28-29 สิงหาคม 2557

ณ โรงแรมเซ็นทาราตะวันเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่

จัดทำโดย

ดร.วิชุดา มาตั้นบุญ

ดร.อาชว์บารมี มณีตระกูลทอง

ดร.กรด เหล็กสมบูรณ์

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตุลาคม 2557

สรุปการประชุมวิชาการ The 1st Engagement Thailand Annual Conference
“University Engagement and Social Enterprise: Experiences from the UK
and Thailand” ระหว่างวันที่ 28-29 สิงหาคม 2557

สรุปการประชุมครั้งนี้ ได้สรุปประเด็นตามกำหนดการ ดังนี้

วันที่ 28 สิงหาคม 2557

● **ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน: University Engagement: concept, goals and modalities for Thailand**

ในปัจจุบันนอกเหนือจากการสอน การวิจัยเพื่อสร้างคน สร้างความรู้ ให้ความรู้แก่นักศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยมีพันธกิจสัมพันธ์ที่รวมไปถึงการรับใช้สังคม การให้บริการทางวิชาการอีกด้วย เชื่อมไปถึงการบริการชุมชน (Community Service) นับได้ว่าเป็นการใช้วิชาการและความรู้ไปช่วยส่งเสริม พัฒนา ศิลปวัฒนธรรมให้สังคมนั่นเอง โดยพันธกิจสัมพันธ์จะต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม อาจเป็นการเผยแพร่ความรู้ อบรม ให้คำปรึกษา การสาธิตต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ทั้งนั้นแล้วแต่ความพร้อมของสถาบันการศึกษา แต่สิ่งที่ตามมา คือ การกระจายกระจาย แบ่งแยกและต่างคนต่างทำพันธกิจสัมพันธ์เหล่านั้น ซึ่งแตกต่างกับการเรียน การสอนและงานวิจัยซึ่งทุกมหาวิทยาลัยต้องปฏิบัติ ดังนั้นแนวคิดของพันธกิจสัมพันธ์ (University Engagement) นั้น บางมหาวิทยาลัยนำพันธกิจสัมพันธ์นี้จัดอยู่ในการบริการวิชาการแทนที่จะถือเป็นการ Engagement ดังนั้นหากจะนำหลักเกณฑ์มาประเมินว่าเป็น University Engagement ต้องพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. การร่วมคิดร่วมทำ ด้วยกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรต่างๆ ในสังคม (Partnership)
2. เกิดผลการกระทำที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefits) ทั้งมหาวิทยาลัยและชุมชน
3. การใช้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Knowledge Sharing and scholarship)
4. เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (Measurable Social Impact) ดังนั้นกิจกรรมใดที่ปฏิบัติแล้วไม่เกิดผลกระทบต่อสังคม เราอาจเรียกว่าไม่เป็น Social Engagement ที่สมบูรณ์

รูปแบบการดำเนินพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยและสังคม จะอยู่ทั้งในรูปแบบพันธกิจสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัย (Internal Engagement) และพันธกิจสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัย (External Engagement) ดังนี้

1. พันธกิจสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัย (Internal Engagement) ได้แก่ พันธกิจระหว่างภารกิจ ระหว่างบุคลากรและนักศึกษา และระหว่างหน่วยงาน ดังนั้นบางครั้งจึงเกิดการกิจซ้ำซ้อนกันภายในมหาวิทยาลัยเดียวกัน เพราะต่างคนต่างทำ
2. พันธกิจสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัย (External Engagement) เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ภาคอุตสาหกรรม ท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ ศิษย์เก่าและองค์กรนานาชาติ โดยพันธกิจสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมนั้น จัดว่าเป็นประเด็นใหญ่ที่ต้องมีการสำรวจ ศึกษาข้อมูลอย่างรัดกุม เพื่อตอบสนองความต้องการแก่ภาคอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง ขณะที่ประเทศไทยนั้น ความเข้มแข็งของศิษย์เก่ายังมีไม่มาก เนื่องจากมหาวิทยาลัยกลับมอบหมายให้สมาคมศิษย์เก่าเป็นผู้ดูแล โดยความเป็นจริงแล้ว มหาวิทยาลัยในประเทศไทยควรใส่ใจกับการร่วมมือกับ

ศิษย์เก่าให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้หลักการของพันธกิจสัมพันธ์ทำได้ดียิ่งขึ้น จากการศึกษาวิทยาลัยตั้งศิษย์เก่าในภาคส่วนต่างๆ มาขับเคลื่อนพันธกิจสัมพันธ์ด้วยกัน หรือ การมุ่งพันธกิจสัมพันธ์ภายนอกที่เป็นที่นิยมของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย คือ การเดินทางไปทำ MOU กับมหาวิทยาลัยนานาชาติทั่วโลก แต่ในทางปฏิบัติต้องพิจารณาว่าการทำงานร่วมมือทางวิชาการมากมายเหล่านั้นก่อให้เกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใด

แต่อย่างไรก็ตามพันธกิจสัมพันธ์จะสำเร็จไปได้ด้วยดี จำเป็นมีการผนวกรวมระหว่างการสอน (Teaching) การทำวิจัย (Research) การให้บริการ (Services) และการเกิดพันธกิจ (Engagement) กับชุมชน โดยต้องมีความร่วมมือระหว่างบุคลากร อาจารย์ นักศึกษารวมไปถึงผู้บริหารด้วย

ปัจจุบันการสร้างเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับสังคม (EnT) เป็นการรวมตัวกับมหาวิทยาลัยของไทยและสถาบันคลังสมองแห่งชาติตั้งแต่ 2556 แต่มีการเปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2557 โดยปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยในเครือข่าย 45 แห่ง ดังนั้นหากมหาวิทยาลัยต้องการเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม จำเป็นต้องพัฒนาและใส่ใจกับการปฏิบัติพันธกิจสัมพันธ์ในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม เพื่อให้เกิด “พันธกิจสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับสังคม” (University-Social Engagement)

- **Analia Lemmo Charnalia: Community Engagement: a case of University College London, UK**

Social Enterprise เป็นการประกอบการทางธุรกิจที่มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมากกว่าผลกำไรทางธุรกิจ โดยกิจกรรมเหล่านั้นสามารถกระทำออกมาในหลายรูปแบบของกิจกรรม เช่น การจัดตั้งมูลนิธิ ซึ่งสังคมจะคุ้นเคยกับรูปแบบนี้ของ Social Engagement หรืออาจอยู่ในรูปแบบของบริษัทที่มีการผลิต/จำหน่ายสินค้าหรือบริการ หรืออาจผสมผสานกันทั้งสองรูปแบบก็ได้ แต่หากเป็นการประกอบธุรกิจ จำเป็นจะต้องดำเนินการในแนวทางที่มุ่งรับผิดชอบต่อสังคม ในประเทศสหราชอาณาจักรตามกฎหมายภายใต้รัฐธรรมนูญจะเป็นตัวกำหนดลักษณะของบริษัทที่ทำการค้าและบริษัทที่มุ่งดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสังคม เช่น การกำหนดสัดส่วนสินทรัพย์ กำหนดสัดส่วนผลกำไร หรือการนำกำไรไปสร้างประโยชน์ให้สังคม โดยลักษณะของ Social Enterprise นั้น กำไรที่เกิดจากการดำเนินการจะต้องมีการแบ่งอย่างเหมาะสมในการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ

University College of London (UCL) ก่อตั้งในปี 1826 ซึ่งมีแนวทางกำหนดพันธกิจเพื่อสังคมเป็นหลัก มหาวิทยาลัยมีบุคลากรปฏิบัติงานจำนวน 8,000 คนและนักศึกษาจำนวน 25,000 คน โดยปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิด Social Engagement ของมหาวิทยาลัย คือ UCL มุ่งเน้นด้านการทำวิจัย โดยงบประมาณที่สนับสนุนด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นอันดับ 2 รองจากมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด (300,000,000£) สำหรับการวิจัย ขณะที่คุณภาพของงานวิจัย มุ่งเน้นประเมินว่าทำอย่างไรจึงจะสร้างให้เกิด Engagement ให้กับชุมชน-สังคม แต่ประเด็นสำคัญของความสำเร็จในการสร้าง Social Engagement ได้แก่ การมีพันธมิตรที่มีศักยภาพ ซึ่ง UCL พันธมิตรจากโรงพยาบาลทั่วโลกจำนวน 20 โรงพยาบาล โดย UCL จะการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยนำกลับไปสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่คนไข้ โดย Social Enterprise ของ UCL จะประกอบไปด้วยผู้จัดการของส่วนธุรกิจต่างๆ จำนวน 12 คนซึ่งจะคอยดูแลแต่ละทีม และมีทีมกฎหมายคอยสนับสนุน ดูแลกรณีที่ต้องเข้าไปจัดการหรือประสานเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือการถือครองต่างๆ

การสนับสนุนกิจการที่มุ่งทำประโยชน์แก่สังคมหรือนักศึกษา ถือว่าเป็นโอกาสหรือบรรยากาศที่เกื้อหนุนให้เกิดการขยายตัวของ Social Enterprise ในสหราชอาณาจักร อีกทั้งเกิดจากการสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ เช่น รัฐบาล รัฐบาล หรือภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนับสนุนเงินทุน ที่ร่วมทุน แต่อาจเรียกว่า การลงทุนสู่สังคม แต่การสนับสนุนหรือการร่วมลงทุนใน SE เพื่อพัฒนาสังคม/ชุมชนนั้นจะได้รับอยู่ในสัดส่วนมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของการประกอบการนั้นกลับคืนสู่สังคม นั่นคือ การได้รับมูลค่าของการสนับสนุนจากแหล่งทุนขึ้นอยู่กับ Payment by Result นั่นเอง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของ Social Enterprise ของมหาวิทยาลัยนั้น นอกจากมหาวิทยาลัยจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อสังคมแล้ว ยังต้องสามารถโน้มน้าวใจผู้มีส่วนร่วมให้เล็งเห็นความสำคัญของ Social Enterprise โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรนั้น มหาวิทยาลัยนำแนวคิด Social Enterprise เพื่อเพิ่มการยอมรับในสังคม เป็นการสร้างคุณค่า เผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยต่อสาธารณชน รวมไปถึงการเพิ่มผลตอบแทนในการทำวิจัยสู่มหาวิทยาลัย เพราะว่ามีมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรจะถูกพิจารณาว่า มหาวิทยาลัยจะได้รับงบประมาณสนับสนุนในปีต่อไปจากผลงานวิจัยในปีก่อนหน้านั้นเกิดผลกระทบและมีคุณค่าต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

● **รองศาสตราจารย์นายแพทย์อำนาจ อยู่สุข:Community Engagement in Thailand: a case of Chiang Mai University**

จากความพยายามของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ต้องการเฉลิมฉลอง 5 ทศวรรษของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อแผ่นดิน ดังนั้นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงมุ่งเน้นการให้บริการชุมชน การปฏิบัติภารกิจที่ห้ามมหาวิทยาลัยมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของภาคเหนืออย่างแท้จริง จึงเกิดเป็นแนวทางอย่างจริงจังที่มียูนิเซิร์ฟ (UNISERV) เป็นผู้ดูแล เป็นผลจากการที่กรรมการสภามหาวิทยาลัย – คณะกรรมการมหาวิทยาลัยและผู้บริหารมหาวิทยาลัยเห็นควรไปในทางทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งดำเนินการ University Social Responsibility (USR) และ University Engagement

เป้าประสงค์หลักของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือ เพื่อเศรษฐกิจและสังคมของคนภาคเหนือที่ดีขึ้น โดยบทบาทและภารกิจหลักตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มุ่งเน้น 3 ประการ (จาก 4 ประการ) ดังนี้

1. มุ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยระดับโลก (World class research university)
2. การผลิตบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีคุณภาพพร้อมแข่งขันในตลาดแรงงานโลก (Outstanding learning and student experience)
3. การมุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม (University Engagement) หรือมหาวิทยาลัยรวมพลังเพื่อแผ่นดินอย่างแท้จริง

ดังนั้นเป้าประสงค์ของฝ่ายต่างๆ ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงบูรณาการให้เกิดเป็นการเรียน การสอน การทำวิจัย การทำกิจกรรมให้นักศึกษาไปสู่การรับใช้สังคมอย่างแท้จริงและยั่งยืนนั่นเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเข้าใจที่ตรงกันของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกระดับชั้น

ปัจจุบันนี้พันธกิจรับใช้สังคมของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยและพันธกิจสัมพันธ์ด้านสังคม (Community Engagement) ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนให้อยู่อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะชุมชนรอบมหาวิทยาลัย เช่น ชุมชนนิมมานเหมินทร์ “นิมมานน่าอยู่ นิมมานน่ามองและนิมมานน่าเที่ยว” ชุมชนศรีบัวบาน ชุมชนสุเทพ-แม่เหียะ

เป็นต้น ต้องพิจารณาอย่าง issue-based และ area based เพื่อทราบปัญหา แก้ไขและ พัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

2. มหาวิทยาลัยและพันธกิจสัมพันธ์ด้านศิลปวัฒนธรรม (Cultural Engagement) โดยคณะ วิชาศิลปกรรม คณะสถาปัตยกรรม และสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมได้เข้าไปดูแล ซึ่งมีผลงานที่ โดดเด่น คือ การทำเชียงใหม่ให้เป็นเมืองมรดกโลก
3. มหาวิทยาลัยและพันธกิจสัมพันธ์ด้านศิษย์เก่า (Alumni Engagement) เป็นการดูแล ช่วยเหลือระหว่างมหาวิทยาลัยและศิษย์เก่า ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีสมาคมศิษย์ ก่าอยู่ทุกจังหวัดในประเทศไทย ซึ่งตอนนี้กำลังขยายไปในเมือง/ประเทศต่างๆ เช่น ลาว ซิคา โก เวียงจันทน์ ฯลฯ
4. มหาวิทยาลัยและพันธกิจสัมพันธ์ทางหน่วยงานของรัฐ (Local Government Engagement) โดยปัจจุบันมข.ได้เข้าไปร่วมมือกับทางหน่วยงานท้องถิ่นเป็นจำนวนมากในการทำงานเพื่อ สังคม เช่น การดูแลแม่น้ำปิง คลองแม่ข่า ฯลฯ
5. มหาวิทยาลัยและพันธกิจสัมพันธ์ด้านอุตสาหกรรม (Industrial Engagement) จากโครงการ สหกิจศึกษา ซึ่งมีมหาวิทยาลัยฯ พยายามให้มีโครงการฯ นี้ทุกคณะ แม้อาจไม่ใช่สหกิจศึกษาที่ สมบูรณ์ 100 % แต่มุ่งให้นักศึกษาออกไปทำงานได้อย่างแท้จริง หรือการที่โรงไฟฟ้านครพิงค์ พยายามหาแนวทางลดการสิ้นเปลืองของพลังงานในอุตสาหกรรมผ้าไหม ฯลฯ
6. มหาวิทยาลัยและพันธกิจสัมพันธ์ด้านนานาชาติ (International Engagement) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความร่วมมือทางวิชาการในระดับนานาชาติมากมาย หรือการ สนับสนุนให้นักศึกษาต่างประเทศมาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมไปถึงการนำ นักศึกษาของเราออกไปดูงานในประเทศต่างๆ เป็นต้น
7. มหาวิทยาลัยและพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย (Intrauniversity Engagement) เป็นการ ส่งเสริมความเป็นหนึ่งอันเดียวกันภายในมหาวิทยาลัย เช่น โครงการ Happy University เพื่อ สร้างสังคมแห่งความเป็นมิตร

ทั้งหมดคือความพยายามที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่พยายามในการช่วยเหลือชุมชน สังคมและ ประเทศชาติ ซึ่งมีการนำนักศึกษาออกไปมีส่วนร่วมด้วย อีกทั้งมีการตั้งชมรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมาก ขึ้น เช่น ชมรมเด็กติวที่เรียน ซึ่งรับนักศึกษาที่ไม่ต้องสอบเอนทรานซ์มารวมตัวกันและทำกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่างๆ ชมรมเพื่อนผู้พิการเป็นการรวมตัวช่วยเหลือเพื่อนนักศึกษาที่พิการ และชมรมหมอน้อยที่ ดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาล เป็นต้น

- **Mr. Mike Britton: Industry Engagement and Social Enterprise: a case of Goodwill Solutions, the UK**

Social Enterprise เป็นโมเดลทางธุรกิจที่มุ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและกำลังได้รับความนิยม มากขึ้นเรื่อยๆ Social Enterprise มีเป้าหมายระยะยาวเพื่อสร้างสรรค์ธุรกิจที่ยั่งยืน โดยเป็นโมเดลที่มุ่ง เปลี่ยนแนวคิดของการปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาเดิมๆ ซึ่ง Social Enterprise จะเป็นการดำเนินงานเพื่อ ตอบสนองความต้องการของชุมชนและมุ่งให้เกิดแนวทางที่แก้ไขปัญหาในชุมชนและรักษาสมดุลของ สิ่งแวดล้อมและสังคม ยกตัวอย่างเช่น การหาทางพัฒนาหรือเพิ่มทักษะให้กับผู้ต้องการในเรือนจำเพื่อให้ เขาสามารถมีอาชีพในอนาคต มีทักษะความรู้ติดตัว และอาจสร้างรายได้ขณะถูกคุมขัง หรือการที่นิตยสาร

บางฉบับทำการช่วยเหลือว่าจ้างผู้ไร้ที่อยู่อาศัยให้ทำการจำหน่ายนิตยสารตามฟุตบอล หรือริมถนนเพื่อมีรายได้ประทังชีวิต เป็นต้น

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับ Social Enterprise เป็นที่ยอมรับมากขึ้น เพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือชุมชนมากกว่าการมุ่งประกอบการเพื่อสร้างผลกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้น ซึ่ง Social Enterprise จะประกอบการในรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน เช่น นำกำไรส่วนหนึ่งของการดำเนินธุรกิจกลับไปช่วยพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนที่รกร้างว่างเปล่าให้ทำประโยชน์ขึ้นมาได้ และในสหราชอาณาจักรนั้นมีผู้ประกอบการรายเล็กและขนาดกลาง จำนวน 4,787,650 ราย ในจำนวนนั้นมีผู้ประกอบการจำนวน 283,500 รายเป็น Social Enterprise คิดคิดเป็น 5.9% นั่นเอง ขณะที่จำนวน 3,557,255 รายของการประกอบการไม่มีการจ้างงานพนักงานหรือ Social Enterprise อาจเป็นการดำเนินงานโดยกลุ่มคนจำนวนไม่มากนักและมุ่งสร้างสรรค์ประโยชน์ให้สังคม และยังพบว่า Social Enterprise ก่อให้เกิดรายได้ 24 ล้านปอนด์ของระบบเศรษฐกิจ (5.9 %) แสดงให้เห็นว่า Social Enterprise มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศสหราชอาณาจักร

เมื่อพิจารณาถึง Goodwill Solutions เป็นบริษัทเกี่ยวกับลอจิสติก โดยเป็นคลังสินค้าที่เก็บสินค้าสำหรับผู้ค้าปลีกในสหราชอาณาจักร เช่น ASDA Sainsbury's และ Shop Direct การประกอบการของ Goodwill Solutions มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและช่วยเหลือชุมชน โดยสำนักงานของ Goodwill Solutions ซึ่งตั้งอยู่ใน Northampton พบว่า 60% ของพนักงานเป็นผู้มีประวัติไม่เอื้อในการทำงานทั้งสิ้น เช่น ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตใจ ผู้ที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ ฯลฯ ซึ่ง Goodwill Solutions จึงจัดอบรม พัฒนา เป็นเวลา 4 อาทิตย์ รวมถึงการให้การสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสเหล่านั้น เพื่อก่อให้เกิดความรู้ และสามารถกลับสู่ตลาดแรงงาน แทนที่จะทอดทิ้งให้ผู้คนเหล่านั้นไม่มีงานทำ เกิดพฤติกรรมต่อต้านสังคม และก่ออาชญากรรมจนถึงต้องโทษในที่สุด แต่การดำเนินในรูปแบบ Social Enterprise จะต้องมีการรักษาความยั่งยืนของธุรกิจ และสร้างสมดุลระหว่างการแสวงหารายได้เพื่อสังคมและต้นทุนการประกอบการด้วย

ขณะที่ประเทศไทยมีผู้ประกอบการ Social Enterprise จำนวน 116,000 ราย โดยมีการจัดตั้ง The National Social Enterprise Committee และ Thai Social Enterprise Office ขึ้นอีกด้วย แสดงให้เห็นว่า Social Enterprise ได้รับการยอมรับและผู้คนจากภาคส่วนต่างๆ เกี่ยวข้องมากมาย รวมไปถึงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการดูแลประชาชนด้านการเกษตร ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้น Social Enterprise ในประเทศไทย รวมถึงผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีใจแนวคิดของ Social Enterprise มีมากขึ้น นับเป็นโอกาสที่ดีที่จะขยายแนวคิดนี้ในประเทศไทย แม้ว่ารูปแบบ Social Enterprise จะมีมากมาย แต่บทบาทของมหาวิทยาลัยใน Social Enterprise นอกจากการให้ความรู้ต่างๆ แก่นักศึกษาเพื่อนำไปสู่สังคม การนำกลับมาใช้เพื่อลดการสิ้นเปลืองของพลังงาน และจากการที่มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นผู้คนสายวิชาการ อาจารย์ นักวิจัย ดังนั้นการประกอบการ Social Enterprise ของมหาวิทยาลัยที่สำคัญ คือการนำผลจากการวิจัยให้เกิดประโยชน์ไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมในระยะยาว

● **ดร.กัณทิมา ศิริจิระชัย:** Industry Engagement in Thailand: a case of Cooperative Education

Social Engagement จากลักษณะ 4 ประการที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่าบางพันธกิจสัมพันธ์จะวัดได้ยากว่ามีลักษณะจะเข้าลักษณะพันธกิจสัมพันธ์หรือไม่ แต่สิ่งสำคัญคือ การทำพันธกิจสัมพันธ์กับภายนอก ดังนั้นการบรรยายวันนี้จะนำเสนอพันธกิจสัมพันธ์กับภายนอก ซึ่งมหาวิทยาลัยสุรนารีนำมาประยุกต์กับโครงการสหกิจศึกษา ดังต่อไปนี้ เริ่มต้นจะต้องทำการสำรวจความเป็นไปได้ว่า หลักสูตรนั้นๆ มีความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะเข้าขอบเขตพันธกิจสัมพันธ์ โดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ มาช่วยพิจารณา ปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยฯ มีหลายสาขาที่ส่งนักศึกษาออกไปทำพันธกิจสัมพันธ์กับภายนอก ไม่ว่าจะเป็นนศ.แพทย์ พยาบาลหรือนศ.วิทยาการจัดการ

โดยเริ่มแรกสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยฯ เป็นการเรียนรู้ทางวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่แท้จริง และพบว่านักศึกษา “รู้ขีด ปฏิบัติไม่ได้” ก็คือเมื่อนักศึกษาสำเร็จ การศึกษาไปแล้วกลับทำงานไม่ได้ หรือเมื่อเวลาผ่านไปก็ลาออกจากงาน ดังนั้นสหกิจศึกษาจะมุ่งเติมเต็ม และพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้ตอบโจทย์ผู้ประกอบการได้ดียิ่งขึ้น

ในปีแรก 2536 มีการพัฒนาหลักสูตรสหกิจศึกษา จากนั้นเริ่มส่งนักศึกษาในโครงการฯ ไปในปี 2538 จำนวน 123 คน ปัจจุบันมีนักศึกษาในโครงการสหกิจศึกษาจำนวน 1600 คน จากการเริ่มต้นมี โครงการฯ ในบางคณะ ต่อมาขยายไปทุกคณะ และจากเริ่มแรกเป็นวิชาเลือกจนมาเป็นหลักสูตรบังคับในปี 2542 และจากนั้นเริ่มขยายเป็นสหกิจศึกษานานาชาติ

โดยทางมหาวิทยาลัยฯ มีการวางแผนร่วมกันผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น หอการค้าแห่ง ประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขาวิชา อีกทั้งมีการส่งผู้บริหารไปเรียนรู้จากประเทศแคนาดา และเมื่อพัฒนาโครงการฯ จะมีทีมจากภาคอุตสาหกรรมมาร่วมด้วย เพื่อสถานการณ์ “win-win” ที่ทั้งสอง ฝ่ายของโครงการสหกิจศึกษาจะได้ผลตอบแทนที่มีประสิทธิภาพจากโครงการฯ เมื่อเริ่มนำมาใช้โครงการ สหกิจศึกษา จะเป็น Work based learning ที่นักศึกษาจะได้ประสบการณ์จริงจากการทำงาน แต่ ขณะเดียวกันการให้คะแนนจากโครงการนี้ จะมาจากระบบติดตามผล โดยขึ้นกับบริบทของมหาวิทยาลัยฯ จะมีการจัดการระบบติดตามอย่างไร –ก็ครั้ง แต่ตามมาตรฐานสหกิจศึกษาไทยนั้นระบุว่า จะต้องมีการ ติดตามดูแลการทำงานของนักศึกษาในโครงการฯ ซึ่งสามารถนำระบบไอทีมาช่วยในการติดตามผลได้ ทาง มหาวิทยาลัยฯ จะส่งนักศึกษาไปทำงานทั้งหมด 16 สัปดาห์ (4 เดือน) ตลอดหลักสูตร ขณะที่สถาน ประกอบการที่นักศึกษาจะเข้าไปทำงานนั้นจะเป็นบริษัทเอกชน หน่วยงานรัฐบาลหรือที่ไหนก็ได้ (แต่ ปัจจุบันมักเป็นผู้ประกอบการในรูปแบบของ Social Enterprise) แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเงื่อนไขหลัก คือ การ ทำงานต้องตรงกับสาขาวิชาชีพของนักศึกษา โดยหลักการต่างๆ ของโครงการฯ มีดังนี้

1. การตกลงกับผู้ประกอบการว่า จะกำหนดลักษณะงานอย่างไรให้ชัดเจนและตรงกับสาขาวิชาชีพ ของนักศึกษา เช่น วิศวกรโยธา จะได้คุมงานก่อสร้าง แต่หากมีงานอื่นอาจถือว่าเป็นการช่วยเหลือ ในองค์กร แต่ลักษณะงานหลักต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิชาชีพ และรวมไปถึงมีการทำโครงการงาน หรือโปรเจกต์ด้วย
2. การกำหนดลักษณะของนักศึกษาที่สถานประกอบการต้องการ และนักศึกษาต้องยอมมีสิทธิ์เลือก สถานประกอบการเช่นเดียวกัน โดยหากการคัดเลือกของสถานประกอบการเข้มข้น คือสิ่งที่ยืนยัน ว่าสถานประกอบการใส่ใจกับโครงการสหกิจศึกษา
3. ก่อนไปสหกิจศึกษาต้องสร้างความเข้าใจให้นักศึกษาว่า คือ การทำงานมิใช่การฝึกงาน มหาวิทยาลัยต้องสร้างความพร้อมด้านต่างๆ แก่ศึกษาก่อน
4. การกำหนดระบบการติดตามดูแลว่า นักศึกษาสามารถนำความรู้ในชั้นเรียนไปใช้ได้จริงไหม ซึ่ง นักศึกษาจะเป็นผู้รายงานเอง แต่สถานประกอบการจะนำเสนอในประเด็นสำคัญ ซึ่งอาจารย์ จะต้องไปนิเทศก์นักศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง จะพบซัพเปอร์ไวเซอร์หรือ HR ก็ได้ เพื่อสอบถามว่า นักศึกษามีปัญหาในการทำงานอะไรบ้าง
5. สัปดาห์สุดท้ายจะมีการประเมินในทุกฝ่าย ทั้งนักศึกษา อาจารย์ สถาบันการศึกษา และสถาน ประกอบการ สิ่งสำคัญที่สุด คือ ให้นักศึกษามาคิด วิเคราะห์ประเมินตนเอง

เห็นได้ว่านอกจากโครงการสหกิจศึกษาจะทำให้นักศึกษาได้ทราบข้อมูลมาปรับพัฒนาตนเอง คณะหรือมหาวิทยาลัย ยังสามารถนำข้อมูลที่เสนอแนะจากสถานประกอบการมาปรับปรุงรายวิชา-การเรียนการสอน และเป็นสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานประกอบการและมหาวิทยาลัย โดยสหกิจศึกษาจัดว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของ Social Engagement ในฐานะที่เป็นพันธมิตรจากพันธกิจสัมพันธ์ภายนอกกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการที่พันธกิจสัมพันธ์ภายนอก (External Engagement) จะประสบความสำเร็จย่อมต้องเป็นผลมาจากพันธกิจสัมพันธ์ภายใน (Internal Engagement) ก่อน

● **ศ.ดร.ปิยะวัฒน์ บุญหลง:** Reflections from the case studies: Key messages and lesson learned

การบรรยายช่วงสุดท้ายของภาคเช้าเป็นการนำข้อเสนอแนะต่างๆ มาวิพากษ์กัน เช่น พบว่า Social Engagement ภายในมหาวิทยาลัยจะต้องเริ่มที่การเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการสหกิจศึกษาตามที่กล่าวมาข้างต้น โดยเป็น Engagement ที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษาและนักศึกษา โดยพบข้อเสนอแนะว่าการสนับสนุน Social Engagement ให้สำเร็จได้จะต้องมีการมีส่วนร่วมที่แข็งแกร่งจากหน่วยงานของภาครัฐในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความแน่นอนในนโยบายปฏิบัติแก่ชุมชน ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นในประเทศสหราชอาณาจักรเช่นเดียวกับประเทศไทย ที่หน่วยงานท้องถิ่นต่างๆ จะเลือกการปฏิบัติในแนวทางการประนีประนอมหรือลดความเสี่ยงต่อหน่วยงานท้องถิ่นให้มากที่สุด ทำให้ประโยชน์ที่คาดหวังแก่ชุมชนอาจลดน้อยลงไป หนทางแก้ไข คือ การวางแผนอย่างรัดกุมและแสดงให้เห็นว่าแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงผลที่จะเกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างชัดเจนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการยอมรับและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

นอกจากหน่วยงานท้องถิ่นแล้ว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุน Social Engagement ต่างๆ ทั้งเงินทุนและทรัพยากร ในที่นี้ คือ มหาวิทยาลัยจะต้องสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายและความเข้าใจร่วมกัน

แม้ว่าในทางปฏิบัติอาจกล่าวได้ว่า ความแน่นอนของนโยบายจากภาครัฐหรือระดับบนลงมายังระดับท้องถิ่นเป็นปัญหาที่อาจแก้ไขไม่ได้ และความร่วมมือจากหน่วยงานท้องถิ่นอาจไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร ดังนั้นกิจกรรมหรือโครงการของ Social Engagement นั้น มีการทำเพื่อชุมชน-ท้องถิ่นโดยแท้จริง มหาวิทยาลัยจะต้องทำให้หน่วยงานท้องถิ่นนั้นเห็นว่า จะมีประโยชน์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของเขาเองอย่างไร แต่ทว่าในบางกรณีแม้ว่าหน่วยงานท้องถิ่นเล็งเห็นความสำคัญของ Social Engagement ที่จะเกิดสิ่งดีๆ ให้ชุมชนอย่างแท้จริง แต่ก็ยังมีหน่วยงานท้องถิ่นเลือกที่จะปฏิเสธด้วยเหตุผลบางอย่าง แต่หากมหาวิทยาลัย หรือนักวิชาการมั่นใจว่า โครงการนั้นๆ เกิดจาก 1) ความต้องการตรงกันระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย (มหาวิทยาลัย-ชุมชน) ทำให้ผู้ได้ผลประโยชน์เห็นประโยชน์ร่วมด้วยกัน 2) ทั้งสองฝ่ายมีความศรัทธา พร้อมให้ความร่วมมือในกันและกัน จาก 2 ประการนี้ แม้ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ชุมชนเล็กๆ และนักวิชาการ ก็เกิดขึ้นและประสบความสำเร็จมาแล้ว โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐอื่นๆ ใดเลย

วันที่ 29 สิงหาคม 2557

- Institutional mechanisms and management system for promoting and supporting the university engagement mission

หัวข้อนี้ เป็นการอภิปรายและนำเสนอ หัวข้อ โดยมหาวิทยาลัยดังนี้

1. ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ดร.นรินทร์ หิรัญสุทธิกุล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทันทแพทย์พีระ สิทธิอำนาจ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แสงอรุณ อิศระมาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ

โรฒฯ

ผลการอภิปรายสรุปโดยย่อคือ แต่ละมหาวิทยาลัยได้มีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (University Engagement) อยู่แล้วบางส่วน เช่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีโครงการสร้างเสริมสำนักสาธารณะและชุมชนเข้มแข็ง เช่น โครงการ 5 ส และ ส กำลั้ง 3 โครงการ OFOC (One Functional Unit One Community) โครงการไทยเข้มแข็ง โครงการสระบุรีชุมชนเข้มแข็ง โครงการบริการวิชาการสู่สังคมของส่วนงาน

มหาวิทยาลัยมหิดล มีโครงการ Mahidol Channel ให้ความรู้ต่อประชาชน โดยใช้สื่อรูปแบบใหม่ มีโครงการบัณฑิตไทยไม่โกง และเครือข่ายความร่วมมือเสริมสร้างค่านิยม ความรับผิดชอบต่อสังคมในสถาบันระดับอุดมศึกษา โครงการ The green campus โครงการพัฒนานักวิจัยชุมชน โครงการ หลักสูตรท้องถิ่น: การบูรณาการความรู้สู่ชุมชน ฯลฯ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีการดำเนินงานร่วมกับชุมชนในการจัดการปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ ซึ่งสามารถแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒฯ มีการดำเนินงานเรื่อง โรงเรียนกิจการเพื่อสังคม (SSE) โภธิวิทยาลัย

● เสียงจากชุมชน (Voice from a Community)

หลังจากการเสวนาแล้วได้มีการนำเสนอเสียงจากชุมชน (Voice from a Community) โดยมีวิทยากรดังนี้

1. อาจารย์อนุกุล ศิริพันธ์ ชุมชนปงสนุก จังหวัดลำปาง
2. คุณธีรลิน ใจปา กลุ่มชาวอินทรีย์ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
3. คุณแสงหล้า สุยะราช สารภีโมเดล จังหวัดเชียงใหม่

เนื้อหาโดยสรุปคือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนแต่ละพื้นที่และมีการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน เช่น ชุมชนปงสนุก จังหวัดลำปาง มีโครงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรมของวัดปงสนุก อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีโครงการพร้าวโมเดล โดยมีการโครงการย่อยต่าง ๆ เช่น โครงการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการผลิตและการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตพืชเศรษฐกิจอินทรีย์ ฯลฯ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีโครงการถอดบทเรียนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ซึ่งผลจากการดำเนินงานได้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ มีความเข้าใจในชุมชนของตนเองมากขึ้น และประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะสำคัญสำหรับการดำเนินงานร่วมกันคือ ควรมุ่งประมาณใน

การสนับสนุนและการติดตามอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างกระแสและความเข้าใจแก่ประชาชน ชุมชน ทำให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

- **How university engagement can be promoted and supported in the Thai context**

ในช่วงท้ายของการประชุมได้มีการแบ่งกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับ

โดยมีการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม สรุปภาพรวมของการระดมความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มพบว่า ในแต่ละมหาวิทยาลัยมีการดำเนินงานด้านพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (University Engagement) อยู่แล้ว เพียงแต่ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าเป็น engagement เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แฝงอยู่ในโครงการบริการวิชาการ และในงานวิจัยที่เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาในพื้นที่ต่างๆ ตัวอย่างเช่น

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีการดำเนินงานตามโครงการพร้าวโมเดล ซึ่งเริ่มดำเนินการไปได้ประมาณ 2 ปีแล้ว เป็นโครงการที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ โครงการเกษตรอินทรีย์ และโครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และโครงการอ้อมกอดโมเดลที่ได้เริ่มดำเนินการพร้อมๆ กัน

นอกจากนี้ในโครงการวิจัยที่เป็นงานวิจัยและพัฒนาของสถาบันวิจัยสังคมยังได้มีการดำเนินการร่วมกับชุมชนดังนี้

1. การอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณที่อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินงานร่วมกับพระและชุมชน
2. การวิจัยเพื่อพัฒนากลไกในชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำทารุณรุนแรงต่อเด็กและสตรีที่ได้มีการดำเนินการร่วมกับชุมชนในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และพัฒนาจนได้เป็นกฎหมายระดับชุมชนที่เรียกว่า “ธรรมนูญยุติความรุนแรงต่อเด็ก” และ “ธรรมนูญยุติความรุนแรงต่อสตรี” จำนวนสองฉบับ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทำประชาคมเพื่อรับรองในระดับตำบลและประกาศใช้ในพื้นที่แล้ว และอยู่ระหว่างการพิจารณาออกเป็นเทศบัญญัติของเทศบาล *มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* ได้มีการดำเนินงานที่เรียกว่ามหาวิทยาลัยชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านมีส่วนร่วมร่วมกับมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ มีการดำเนินงานระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน โดยมีพื้นที่ที่เชียงใหม่คืออำเภออ้อมกอด

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีการดำเนินการวิจัยโดยร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยเน้นว่าหัวข้อการวิจัยต้องมาจากชุมชน

มหาวิทยาลัยพะเยา มีการดำเนินงานร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการจัดทำ Community Engagement ระหว่างปี พ.ศ. 2558–2561

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน มีบุคลากรที่มีความพร้อม เน้นการใช้ ICT และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เน้นผลิตบัณฑิตให้เป็นนักปฏิบัติด้านเทคโนโลยีเพื่อสามารถนำไปใช้ได้ในสังคม

มหาวิทยาลัยสยาม ให้นักศึกษาออกสนามลงพื้นที่ชุมชนต่างๆ และเน้นให้ชุมชนมาร่วมศึกษากับมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ในด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) (ให้ทุน) ในการดูแลเด็กเล็ก ด้านอาหาร ให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญไปเป็นที่ปรึกษาบริษัทหรืออุตสาหกรรมอาหาร ด้านธุรกิจบริการ ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดลำปาง

ข้อสังเกตจากการเข้าร่วมกลุ่มย่อยในการประชุมช่วงบ่าย

เนื่องจากผู้ที่เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารของแต่ละมหาวิทยาลัย การให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดการดำเนินงานของแต่ละโครงการที่เกี่ยวข้องจึงไม่ชัดเจนมากนัก มีเพียงการเล่าถึงโครงการ แนวคิดการทำงาน แต่ขาดข้อมูลเชิงลึกที่เป็นวิธีการทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก อย่างไรก็ตาม ในทุกมหาวิทยาลัยก็พบว่ามี การดำเนินงาน ด้านพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (University Engagement) อยู่แล้ว โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการต่างๆ จึงน่าจะทำให้การขับเคลื่อนงานด้านพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับสังคม (University Engagement) ในอนาคตไม่ยากนัก